

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ 1939-45

Συνοπτική παρουσίαση από τον Υποναύαρχο ε.α. Σωτήριο Γεωργιάδη Π.Ν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη μακρά διαδρομή της Ελληνικής Ιστορίας προβάλλονται και εξαιρούνται συνήθως μεμονωμένα περιστατικά, χωρίς να αναδεικνύονται τα γενικότερα και σημαντικότερα γεγονότα της εξεταζόμενης περιόδου. Έτσι, όχι σπάνια, προβάλλεται λεπτομερώς η δράση ενός πολεμικού πλοίου, χωρίς να γίνεται αναφορά στα ευρύτερα πλαίσια, μέσα στα οποία έδρασε ο Στόλος μας. Ανακύπτει συνεπώς η ανάγκη να απομακρυνθούμε λίγο από το δένδρο, για να αποκτήσουμε τη συνολική εικόνα του δάσους. Με τη συνοπτική παρουσίαση που ακολουθεί, αποτολμάτε να δοθεί μια γενική αντίληψη της συνολικής προσφοράς του Ελληνικού Πολεμικού και Εμπορικού Ναυτικού στην κοινή συμμαχική προσπάθεια κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Β΄ ΠΠ), που συνέβαλε σημαντικά στην τελική Νίκη και την εξουδετέρωση του Άξονα.

Η Μάχη της Ελλάδας το 1940-41 κατά των απρόκλητων Ιταλικών αρχικά επιθέσεων αργότερα δε και των Γερμανικών, διήρκεσε συνολ

ι

κά

216

ημέρες. Αυτό προκάλεσε παγκόσμια κατάπληξη και αιτία πολλαπλού γενικε

υ

μ

έ

ου θαυμασμο

ύ

και εγκωμίων. Ήταν κάτι το μεγαλειώδες, το οποίο δικαίως θεωρήθηκε ως

Ελληνικό θαύμα

.

Κατ'

αντιδιαστολή, όπως αναφ

έ

ρει ο

Peter

Young

στο βιβλίο του “

WORLD

ALMANAC

BOOK

OF

WW

II

”

,

γι

α

την κατάληψη της Γαλλίας ο Άξονας χρειάστηκε

μόνο

45

ημέρες, (παρά τη στρατιωτ

ι

κή βοήθεια που της είχε δοθεί, με την εκεί παρουσία ισχ

υ

ρών Αγγλικών δυνάμεων), του Βελγίου

18

ημέρες, της Ολλανδίας

5

μέρες, ενώ η Δανία υπέκυψε σε

12

ώρες και οι Αυστρία, Βουλγαρία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Αλβανία

προσεχώρησαν

ή παρεδόθησαν

αμαχητί.

Έτσι αποδεικνύεται περίτρανα ότι η μικρή και φτωχή Ελλάδα, με επαρκή υλική και ηθική προπαρασκευή, σύμπνοια, αυτοθυσία, αλλά και ικανή Πολιτική, Πνευματική, Θρησκευτική και Στρατιωτική Ηγεσία, **κατενίκησε** την κατά πολύ μεγαλύτερη και πανίσχυρη Ιταλία, αγωνιζόμενη **μόνη** επί **160** ημέρες. Ακολούθως, όταν της επιτέθηκε και η μέχρι τότε ακατανίκητη Γερμανία, συνέχισε μαχόμενη με τη βοήθεια μικρών Αγγλικών δυνάμεων στην ηπειρωτική χώρα, ενώ τις τελευταίες

11

ημέρες

συμπολέμησε

με στρατεύματα της Αγγλικής Κοινοπολιτείας στην άμυνα της Κρήτης, η οποία κάμφθηκε 56 ημέρες μετά και τη πρώτη Γερμανική επίθεση στα βόρεια σύνορά μας.

Η επτάμηνη Μάχη της Ελλάδας, όπως αναγνώρισαν και ξένοι πρωταγωνιστές της περιόδου, συνέβαλε ουσιαστικά στη συμμαχική Νίκη στην Ευρώπη. Αυτή τη πραγματικότητα μερικοί εχθροί και φίλοι έχουν κατά καιρούς αβάσιμα αμφισβητήσει. Ενδεικτικά σημειώνεται η αρνητική άποψη που εκφέρει στη σελίδα 162 στο μεταφρασμένο Ελληνικά το 1998 από το Γενικό Επιτελείο Στρατού βιβλίο του, ο Άγγλος Ιστορικός

Basil

Liddell

Hart

, ως προς την επελθούσα καθυστέρηση της Γερμανικής εισβολής στη Ρωσία: "

Οπωσδήποτε όμως η εκστρατεία κατά της Ελλάδας δεν ήταν αιτία της αναβολής

". Εν τούτοις αρκεί να αναζητήσουμε αδιαμφισβήτητες ξένες πηγές πρωταγωνιστών της περιόδου εκείνης, που αναγνωρίζουν και αποδεικνύουν περίτρανα την ουσιαστική Ελληνική επίδραση στην νικηφόρα για τους Συμμάχους μας έκβαση του Πολέμου. Περιοριζόμενοι εδώ μόνο ενδεικτικά στα λεχθέντα από τον ίδιο το Χίτλερ, διαπιστώνουμε ότι:

· Στην Πολιτική του Διαθήκη, αλλά και στην περίφημη Γερμανίδα φωτογράφο και κινηματογραφίστρια Λένι Ρίφενσταλ, όπως αναφέρει η ίδια στα απομνημονεύματά της, ο Χίτλερ είχε δηλώσει:

«Η είσοδος της Ιταλίας στον πόλεμο αποδείχτηκε **καταστροφική** για μας. Αν οι Ιταλοί **δεν**
ν
είχαν επιτεθεί στην Ελλάδα και
δεν
χρειάζονταν τη βοήθειά μας, ο
πόλεμος θα είχε πάρει
διαφορετική τροπή
. Θα είχαμε
προλάβει
να κατακτήσωμε το Λένινγκραντ και τη Μόσχα
πριν
μας πιάσει το Ρωσικό ψύχος».

· Σε λόγο του στο Ραϊχσταγκ την 4-5-41, που διασώζεται ηχογραφημένος στα αρχεία της ΕΡΑ, ο Χίτλερ είπε:

"Η ιστορική δικαιοσύνη με υποχρεώνει να διαπιστώσω ότι από όλους τους αντιπάλους που αντιμετωπίσαμε, ο Έλληνας στρατιώτης πολέμησε με ύψιστο ηρωισμό και αυτοθυσία και συνθηκολόγησε μόνο όταν η εξακολούθηση της αντιστάσεως δεν ήταν δυνατή και δεν είχε κανένα νόημα. Ο Ελληνικός λαός αγωνίστηκε τόσο γενναία, ώστε και αυτοί οι εχθροί του δεν μπορούν να αρνηθούν την προς αυτόν εκτίμηση. Εξ όλων των αντιπάλων που μας αντιμετώπισαν, μόνον ο Έλληνας στρατιώτης πολέμησε με παράτολμο θάρρος και ύψιστη περιφρόνηση προς το θάνατο."

Όλες οι αξιόμαχες μονάδες του Πολεμικού μας Ναυτικού, οι οποίες είχαν απομείνει, μετά την επτάμηνη σκληρή Μάχη της Ελλάδας, που δόθηκε μαζί με τις άλλες Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις κατά των επιθέσεων της Φασιστικής Ιταλίας αρχικά και της Ναζιστικής Γερμανίας ακολούθως, κατά την οποία πληρώθηκε βαρύτατος φόρος αίματος σ' αυτό τον

άνισο αγώνα, δεν παραδόθηκαν, αλλά έπλευσαν στη Μέση Ανατολή (ΜΑ), για να συνεχίσουν μαχόμενες μέχρι το 1945 στο πλευρό των Συμμάχων κατά των κοινών Εχθρών. **Ήταν μία σύσσωμη αποδημία Στόλου σύμμαχης Χώρας, την οποία κατέλαβε ο Άξονας. Όλα τα αξιόμαχα πολεμικά μας πλοία δεν υπέστειλαν τις Σημαίες. Τάχθηκαν στο πλευρό των ελευθέρων Συμμάχων και συνέχισαν να πολεμούν μαζί τους σε όλες τις θάλασσες, όχι μόνο στη διάρκεια της κατοχής της Πατρίδας μας, αλλά και μέχρι τη νικηφόρα λήξη του Β' ΠΠ.**

Το Εμπορικό μας Ναυτικό διατέθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση για την εξυπηρέτηση των Συμμαχικών αναγκών **αμέσως με την έκρηξη του Β' ΠΠ την 1 Σεπτεμβρίου 1939** και συνέχισε προσφέροντας τις υπηρεσίες του μέχρι τη τελική νίκη τον Μάιο του 1945. Κατά το διάστημα αυτό οι Έλληνες ναυτικοί διέσχισαν όλα τα πελάγη της υδρογείου και πλήρωσαν βαρύτατο φόρο αίματος με

2.500

περίπου νεκρούς και απώλειες του

74%

των φορτηγών και του

94%

των επιβατηγών πλοίων Ελληνικής πλοιοκτησίας.

Αυτή η συμβολή του Ελληνικού Ναυτικού, Πολεμικού και Εμπορικού είναι λιγότερο γνωστή στο ευρύτερο κοινό, παρά το ότι ήταν εφάμιλλη της Εποποιίας των Αλβανικών βουνών, που έγραψε ο Ελληνικός Στρατός.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΜΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ 1936-40

Τα σύννεφα του επερχόμενου πολέμου

Την ανάγκη προπαρασκευής της Χώρας για την επερχόμενη μεγάλη σύγκρουση και την επιβαλλόμενη ανάληψη εκτάκτων μέτρων συνέλαβε μεταξύ των πρώτων ο μεγάλος πολιτικός Ε. Βενιζέλος το 1934.

Στην έκδοση της εφημερίδας **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ** του 1948, με τίτλο "**ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ, ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ**"

, διαβάζουμε ότι ο Ε. Βενιζέλος σε

ιδιόγραφες

σημειώσεις του που κρατούσε το 1934 και βρέθηκαν μετά το θάνατο του το **1936**

, έγραφε μεταξύ άλλων:

· "Πρέπει και εις τήν εκ τής πλειοψηφίας τής Βουλής σχηματιζομένην Κυβέρνησιν **νά δοθῆ μείζων ελευθερία κινήσεως**

."

· "Πρέπει **νά δύναται νά θέτη Νόμους**, αφού γνωμοδοτήσουν επ' αυτών τό Οικονομ(ικόν) Συμβούλιον και τό Συμβούλιον τής Επικρατείας."

· "Η Βουλή συνέρχεται κατ' έτος εις τρεις τακτικές συνόδους, εκάστη τών οποίων δέν δύναται νά διαρκέση πλείονας των 3 εβδομάδων."

· "Η πρώτη άλλωστε μετά τήν εκλογήν τού Προέδρου Κυβέρνησις, αφού λάβη τήν εμπιστοσύνην τής Βουλής και περάτωση τήν αναθεώρησιν τού πολιτεύματος, **θά κυβέρνηση επί έν και ήμισυ έτος άνευ παρουσίας τής Βουλής.**"

Στην εισαγωγή του Ν. Τωμαδάκη, ο οποίος σημειώνει ότι εθαύμαζε τον Ε. Βενιζέλο, διαβάζουμε μεταξύ άλλων:

· "Τόν Οκτώβριο τού 1934 ο Βενιζέλος ευρίσκετο εις τά Χανιά."

· "Εμπροσθέν του υπήρχαν δύο δρόμοι: Ο δρόμος τής επαναστάσεως (τόν οποίον μοιραίως και υπό τήν πίεσιν τών πολιτικών του φίλων ηκολούθησε τήν 1ην Μαρτίου τού επομένου έτους 1935) και ο δρόμος τής συνταγματικής μεταβολής. Και η δευτέρα αυτή οδός ήτο κατά βάσιν επαναστατική, αλλά τά γενησόμενα θά εκαλύπτοντο υπό τής νομιμότητος. Και γνωρίζομεν πόσον ο Ε. Βενιζέλος ήτο ζηλοτύπως προσκεκολλημένος πρός αυτόν τόν τύπον νομιμότητος."

· "Ο Βενιζέλος, πέραν τού εσωτερικού ζητήματος τό οποίον πολιτικώς εξεμεταλλεύετο, έβλεπεν ευρύτερον τήν διαμορφουμένην εις τήν Ευρώπην κατάστασιν."

· "Ο Βενιζέλος ησθάνετο ότι έπρεπε νά προπαρασκευασθώμεν διά τήν επικειμένην μεγάλην σύγκρουσιν, διά τήν οποίαν εγκαιρότατα ωμίλησεν άλλος Έλλην πολιτικός, ο Ανδρέας Μιχαλακόπουλος. Αλλ' η κρατική μηχανή δέν ελειτούργει ως έδει."

· "Νομίζω ότι η σειρά των σκέψεων του Βενιζέλου ήτο η εξής:

Ø Εκλογή αυτού τού ιδίου ως Προέδρου τής Δημοκρατίας.

Ø Διάλυσις τής Βουλής κατόπιν συγκαταθέσεως τής εις αυτόν πειθηνίου Γερουσίας.

Ø Προκήρυξις εκλογών αναθεωρητικής Βουλής, μέ συγκεκριμένον πρόγραμμα μεταβολής τού Πολιτεύματος, εις τρόπον ώστε νά ενισχυθή η εκτελεστική εξουσία, **νά περιορισθούν τά δικαιώματα τής Βουλής καί νά διοικηθώ μεν επί έν καί ήμισυ έτος συγκεντρωτικώς**

."

Μετά την αποτυχία του μεγάλου στρατιωτικού κινήματος του Ε. Βενιζέλου το 1935 για την κατάληψη της εξουσίας προς εφαρμογή των προαναφερθέντων μέτρων και το θάνατο του τελευταίου το 1936, ο Ι. Μεταξάς ευρισκόμενος στην Πρωθυπουργία, ανέστειλε με έγκριση του Βασιλέως Γεωργίου Β την ισχύ μερικών εκ των άρθρων του Συντάγματος και προχώρησε στην εξ αποτελέσματος επιτυχημένη προπαρασκευή της Χώρας για την αντιμετώπιση της επερχόμενης λαίλαπας του Β' ΠΠ. Γίνεται καταφανές ότι και οι δύο αυτοί Πολιτικοί αντιμετώπιζαν κατ' ανάλογο τρόπο την ανάγκη προετοιμασίας της Πατρίδας.

Οι ανάγκες του Πολεμικού μας Ναυτικού πριν από το 1940

Αλλά ποία ήταν η γενική εικόνα των Ελληνικών Ε.Δ. πριν από το 1936; Συμφωνά με το Πρακτικό

του Ανωτάτου Στρατιωτικού

ύ

Συμβουλίου

υπ'

αριθμόν

122

της

14-12-32:

"Η κατάσταση αμύνης της Χώρας είναι αυτόχρονα τραγική"

και

"απαιτείται η από τούδε μεθοδική συμπλήρωση των ελλείψεων προς εξασφάλισιν μιας στοιχειώδους αμύνης, άνευ της οποίας κινδυνεύει η υπόστασις ημών ως Κράτους."

Η Ιστορία του Ελληνικού

ύ

Έθνους, της Εκδοτικής Αθηνών, μας

πληροφορεί στον

τόμο ΙΕ σ.

381

ότι

"Ο Στρατός Ξηράς στο τέλος της

Αβυσσηνιακής

κρίσεως

(1935-36),

είχε σοβαρότατες ελλείψεις σε πολεμικό υλικό, πράγμα που καθιστούσε προβληματική την επιστράτευση σε περίπτωση πολέμου. Το Ναυτικό διέθετε

ελάχιστες ετοιμοπόλεμες και σύγχρονες μονάδες, ενώ υπήρχε παντελής έλλειψη

Παρακτίου

Οχυρώσεως.

Η Αεροπορία δεν αποτελούσε υπολογίσιμη δύναμη, από άποψη αεροπλάνων και προσωπικού."

Ως προς το Πολεμικό μας Ναυτικό, η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, της Εκδοτικής Αθηνών, επισημαίνει στον τόμο ΙΕ σ. 381 ότι "

Το Ναυτικό διέθετε ελάχιστες ετοιμοπόλεμες και σύγχρονες μονάδες, ενώ υπήρχε παντελής έλλειψη Παρακτίου Οχυρώσεως.

Από αυ

τ

ό το κατώτατο λοιπόν επίπεδο έπρεπε να αρχίσει η προ

σ

πάθεια γ

ια

την ανάπτυξη των αναγκαίων αμυντικών δυνατοτήτων.

Σημειώνεται ότι όλη η προς πόλεμο Ελληνική προπαρασκευή έγινε επιτυχώς στο διάστημα 1936-40, όπως εκ των αποτελεσμάτων συνάγεται, χωρίς ξένη δωρεάν οικονομική βοήθεια και με ίδια μέσα.

Οι δαπάνες για την Εθνική μας Άμυνα μεταξύ 1923-36 ανήλθαν σε **3** δισ. δρχ, ενώ κατά το διάστημα **1936-40** ήταν περίπου πενταπλάσιες, ήτοι **15,7**

δισ. δρχ. Η Γερμανία, για να κερδίσει την ουδετερότητα μας σε ένα μελλοντικό πόλεμο, ενίσχυε αποτελεσματικά την οικονομία της Ελλάδας, μέχρι σημείου να αγοράζει όλα τα καπνά μας για περίοδο 6 ετών, να καλύπτει σχεδόν όλο το εξαγωγικό μας εμπόριο και να μας χορηγεί σημαντικά δάνεια για εξοπλισμούς, δεχόμενη επίσης πληρωμές με συμψηφισμό (κλήριγκ).

Η Αμερική και οι άλλες Ευρωπαϊκές Χώρες με τις οποίες συμμαχήσαμε το 1940, όπως π.χ. η Αγγλία και Γαλλία, δεν έδιναν την αναμενόμενη οικονομική συμπαράσταση στην Ελλάδα και για τις παραγγελίες πολεμικού υλικού απαιτούσαν πληρωμές σε συνάλλαγμα

Η προετοιμασία του Πολεμικού μας Ναυτικού

Ας δούμε όμως τώρα τι αναφέρει η ολοκληρωθείσα το 1953 "ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ Β. ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ 1940-1944", που βραβεύτηκε από την **Ακαδημία Αθηνών "ως τήν τε αλήθειαν ομολογούσα καί τήν πάτριον Ιστορίαν προάγουσα"** , για την προετοιμασία του Πολεμικού μας Ναυτικού. Την Έκθεση συνέταξε βάσει επισήμων στοιχείων, ο επί Πρωθυπουργίας Σοφοκλή Βενιζέλου ανακληθείς ως Αντιναύαρχος στην ενέργεια το 1951 για το σκοπό αυτό μετέπειτα Ακαδημαϊκός Δημήτριος Γ. Φωκάς:

· "Τό πρόγραμμα αυτό απέβλεπε σαφώς εις τό νά προετοιμάση τήν Ελλάδα ναυτικώς ως σύμμαχον τής Αγγλίας καί νά τήν καταστήση ικανήν νά συνεισφέρει εις τήν συμμαχίαν συνδρομήν, βασιζομένην ιδίως εις τήν πληρεστέραν αξιοποίησιν τής γεωγραφικής θέσεως."

· "Οι πενιχροί οικονομικοί πόροι τού κράτους δέν επέτρεπαν σημαντικήν αύξησιν τών ναυτικών δυνάμεων. Περιορίσθη επομένως η προσπάθεια πρός αύξησιν τού Στόλου εις τήν παραγγελίαν τών δύο αρίστων αντιτορπιλικών Β.ΓΕΩΡΓΙΟΣ καί Β.ΟΛΓΑ εις Αγγλίαν, συνδεομένη μέ εντατικήν μέριμναν διά τήν τελειοτέραν κατά τό δυνατόν εκπαίδευσιν τού Ναυτικού προσωπικού καί εις τήν ενδεδειγμένην άσκησιν καί οργάνωσιν τού Στόλου."

· "Είχεν επίσης αποφασισθή η κατασκευή δύο ακόμη πανομοιότυπων αντιτορπιλικών (Β. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ καί Β. ΣΟΦΙΑ), άτινα επρόκειτο νά ναυπηγηθούν εις τό νέον **Ναυπηγείον τού Σκαρμαγκά**

,
τό οποίον ιδρύετο κατά τήν ιδίαν εκείνην περίοδον
· ..."

· "Δέν έλλειπαν, εννοείται κατά τό διάστημα τούτο συζητήσεις μεταξύ τών μελών τού ΑΝΣ διά τήν αγοράν καί άλλων Πλοίων, ειδικώς δύο Γερμανικών Υποβρυχίων καί τινών Τορπιλλακάτων, αίτινες όμως ένεκα αντιγνωμιών δέν ετελεσφόρησαν."

· "Εστράφη δέ ιδιαιτέρως η προσοχή εις **τήν οχύρωσιν τών ακτών**, τήν δημιουργίαν ασφαλών εσωτερικών θαλασσιών οδών καί βάσεων, ώστε νά καταστή σημαντικώτερα μέν διά τούς Άγγλους η συμμετοχή τής Ελλάδος εις τήν συμμαχίαν, αφ ετέρου δε νά διασφαλισθούν περισσότερο αι απαραίτητοι θαλάσσιοι μεταφοραί, αι απαιτούμεναι τόσον

διά τήν κινητοποίησιν καί συγκέντρωσιν στρατού, όσον καί διά τόν εφοδιασμόν τής Χώρας."

Ακολούθως η Έκθεση Φωκά αναφέρεται στο Επιτελικό πρόγραμμα προπαρασκευής της Χώρας για πόλεμο ως ακολούθως:

· "Διά τήν από ξηράς άμυναν θά εχρησιμοποιείτο μόνον ο Ελληνικός στρατός. Αβεβαία καί απίθανος εφάινετο άλλη βοήθεια. Απητείτο επομένως εργασία διά τήν συγκρότησιν αξιόμοχου στρατού καί ανάλογον οχύρωσιν πρός άμυναν από επιθέσεως προερχομένης εκ Βουλγαρίας."

· "Διά τήν προστασίαν τής Χώρας από αποπειράς καταλήψεως της διά σοβαρών αποβατικών δυνάμεων, θά επήρκει η κάλυψις τού εγγύς ευρισκομένου Αγγλικού Στόλου τής Μεσογείου, όστις θά επροστάτευεν επίσης καί τόν εκ τού εξωτερικού διά θαλάσσης εφοδιασμόν τής Ελλάδος."

· "Διὰ τὴν φύλαξιν τῶν Ἑλληνικῶν ακτῶν ἀπὸ αἰφνιδιαστικῶν ἐπιθέσεων, ορμώμενων εἴτε ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα, εἴτε ἀπὸ τοὺς Ἰταλικούς λιμένας τῆς Νοτίου Ἀδριατικῆς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ μόνιμος παραμονὴ Ἀγγλικῶν Ναυτικῶν Δυνάμεων εἰς Ἑλληνικά ὕδατα. Ἐπρεπεν επομένως νὰ ληφθῇ πρόνοια οχυρώσεως τῶν ζωτικῶν σημείων τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων, οχυρώσεως ἣτις θὰ ἠδύνατο νὰ κρηματισθῶσιν ἐπιτιθεσάμενοι ἐχθρικοὶ δυνάμεις, μέχρις ἐμφανίσεως τοῦ καλεσθέντος ἐξ ἀποστάσεως Ἀγγλικοῦ Στόλου."

Εκτός από τα **21** μεγάλα μόνιμα Οχυρά της Γραμμής Μεταξά, **που κατασκευάστηκαν από Ελληνικά χέρια και χρήματα την περίοδο 1936-40**

κυρίως στα

Ελληνοβουλγαρικά

σύνορα, τα μεγαλύτερα των οποίων παρέμειναν απόρθητα στις λυσσώδεις Γερμανικές επιθέσεις και προς τους υπερασπιστές τους οι Γερμανοί

παρουσίασαν

όπλα, έγιναν επ

ί

σης και εξοπλίστηκαν πλήρως και τα ακόλουθα

8

μεγάλα

Παράκτια Οχυρά:

· Βόρειο Οχυρό Αιγίνης,

· Νότιο Οχυρό Αιγίνης,

· Οχυρό Φλεβών,

· Οχυρό Αράξου,

· Οχυρό Νοτίου Ευβοϊκού,

· Οχυρό Βορείου Ευβοϊκού,

· Οχυρά Καραμπουρνού και Τουζλα στην περιοχή του Μεγάλου Εμβόλου στο Θερμαϊκό Κόλπο.

Για τα εν λόγω Παράκτια Οχυρά σημειώνει η Έκθεση Φωκά:

· "Τὸ ἔργον υπήρξε κατ' ἐξοχὴν τεχνικὸν καὶ δυσχερές, ἡ δὲ ἐπιτυχὴς πραγματοποιήσις του, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς μεταφοράς καὶ ἐπιτυχούς ἐγκαταστάσεως ἐπὶ κορυφῆς τῆς Αἰγίνης τῶν δύο διδύμων πύργων τῶν

1

2

"

/45 το

ύ

θωρηκτοῦ ΛΗΜΝΟΣ,

ολικού βάρους ἐκάστου τούτων

900

τόνων

, ἀπετε

έ

λεσε

πραγματικὸν

ἄθλον,

ἀνευ προηγουμ

έ

νου ἐν Ελλάδι καὶ

τίτλον

τιμῆς δι

ά

τήν

Υπηρεσίαν

τοῦ Β. Ναυτικοῦ, ὅσον καὶ δι

ά

τήν

Ἑλληνικὴν Βιομηχανίαν."

· "Οὕτω κατὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, τὰ Οχυρά εὐρέθησαν εἰς ἰκανοποιητικὸν

βαθμὸν

ετοιμότητ

α

ς, δι
ά
ν
έ
ας δέ εντατικής προσπ
ά
θε
ι
ας τό όλον
έ
ργον τής Παρακτίου Αμύνης, πλήν ελαχίστων λεπτομερειών, είχε συμπληρωθεί κατά
τάς
παραμ
ά
ν
α
ς τού
Ελληνοϊταλικού
Πολ
έ
μου..."

Και η Έκθεση Φωκά καταλήγει επί του θέματος της προπαρασκευής του Πολεμικού μας Ναυτικού:

· "Εν συμπεράσματι δύναται νά λεχθή ότι, αναλόγως πάντοτε τών διατιθεμένων οικονομικών μεσ
ώ
ν τής Χώρας, η προετοιμασία τού Ναυτικού υπήρξε, όσον εστάθη
δυνατόν, επαρκής και ότι επιμελής ημπορεί νά θεωρηθή
η επί τού προκε
ι
μενου εργασία τού ΓΕΝ.

· "Η εντατική προσπάθεια προς συμπλήρωσιν τών αναγκών τού Στρατού, είναι αληθές ότι
περι

ώριζε
σημαντικώς
τάς πιστώσεις τās διατιθ
έ
μεν
ο
ς δι
ά
τό
Ναυτικόν."

· "Αναγκαστικώς λοιπόν περιωρίσθη η τόσον πολυδάπανος άλλοστε, απόκτησις νέων
Πλοίων κα

ί
αι ολιγ
ο
ι πιστώσεις διετ
έ
θησαν δι
ά
τήν
εξακολούθησιν
τού προγράμματος τών Οχυρώσεων καί τόν
εφοδιασμόν
τών Πολεμικών Πλοίων καί τών Αμυντικών Σ
υ
γκροτημάτων μέ τά απαραίτητα πυρομαχικά,
τορπίλλας,
νάρκας,
ανθυποβρ
υ
χιακά δίκτυα, υλικά συντηρήσεως καί επισκευής,
ιματισμόν,
διά τη
δημιουργίαν
Κ
έ
ντρου Εκπαιδεύσεως, και
δι
ά
τήν
ίδρυσιν

τ
έ
λος τού Κρατικο
ύ
Ναυπηγείου εις τόν
Σκαραμαγκάν

.
Δι
ά
τού
Ναυπηγείου
αυτού, τό οποίον
καταστραφέν
δυστυ

χ
ώς κατά τον
πόλεμον
δεν
επέπρωτο
νά
λειτουργήση,
επροσδοκάτο
ότι θα
επετυγχάνετο
καί η συστηματική
ανανέωσις
τών μαχίμων μονάδων τού Στόλου και η
ναυπήγησις

εμπορικών πλοίων, αλλά και η δημιουργία συναφών ιδιωτικών βιομηχανιών και η παροχή
εργασίας εις χιλιάδας εργατών." Στην παγκοσμίως γνωστή και έγκυρη ετήσια έκδοση
"

JANE

,
s
FIGHTING
SHIPS
"

του
1939

,
σημειώνεται ότι
η Ελλάδα είχε Πρόγραμμα ναυπηγήσεως
12

Αντιτορπιλικών
μεταξύ των ετών
1937-1940

και

2

Υποβρυχίων

. Τα Ναυπηγεία Σκαραμαγκά, ο Ναύσταθμος Σαλαμίνας καθώς και ο λιμένας του Πειραιώς, κατεστράφησαν από Αγγλοαμερικανικό βομβαρδισμό στις αρχές του 1944, ενώ είχε ήδη κριθεί η τροπή του Πολέμου.

· "Δέν πρέπει να παροράται ότι εις τήν προσπάθειαν αυτήν τής πολεμικής παρασκευής, σημαντικήν δυσκολίαν προσέθετε η έλλειψις επαρκού εξωτερικού συναλλάγματος. Οι Άγγλοι και Αμερικανοί απήτουν τήν πληρωμήν τών Ελληνικών παραγγελιών εις Λίρας και Δολάρια και μόνον τά Κράτη τού Άξονος εδέχοντο τό σύστημα τού συμψηφισμού. Αναγκαστικώς λοιπόν εστράφη η Ελλάς δια προμηθείας της προς τά εκεί και μόνον μέ τόν τρόπον αυτόν κατέστη δυνατόν να πραγματοποιηθούν μερικά Ελληνικά Πολεμικά

α
ί
παραγγελίαι,
πληρωνόμεναι
δι εξαγωγής καπνών, σταφίδων, μεταλλευμάτων και άλλων προϊόντων τής
πτωχής Ελληνικής γής."

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΜΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ 1940-45

Όπως σημειώθηκε πιο πάνω, ο Στόλος μας, αφού πήρε μέρος στην **Μάχη της Ελλάδας** από την 28 Οκτωβρίου 1940 μέχρι την ολοκλήρωση της καταλήψεως της χώρας την 31 Μαΐου 1941, που σημαδεύτηκε από την πτώση της Κρήτης στα χέρια των Γερμανών, **δεν παραδόθηκε**

, αλλά με σχεδόν

3.000

άνδρες του Πολεμικού μας Ναυτικού, οι οποίοι

εθελοντικά

επάνδρωναν τα πολεμικά μας, έπλευσε στη Μέση Ανατολή (Μ.Α.) και συγκεκριμένα στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, από όπου συνέχισε μαχόμενος στο πλευρό των Συμμάχων, μέχρι την πλήρη καταβολή του Άξονα στην Ευρώπη, τον Μάιο του 1945.

Το Πολεμικό μας Ναυτικό το 1940, που αριθμούσε **6.500** περίπου άνδρες και περί τα **34** μάχιμα Πλοία, κλήθηκε να αντιμετωπίσει τον **πολλές**

φορές μεγαλύτερο, πανίσχυρο και σύγχρονο Ιταλικό Στόλο. Κατά τις αρχές του 1944 το ανθρώπινο δυναμικό του Πολεμικού μας Ναυτικού είχε ανέλθει στη Μ.Α. στους

8.500

περίπου άνδρες. Οι κύριες μονάδες του Στόλου μας στο τέλος του Β' ΠΠ είχαν αυξηθεί σε **43**

μάχιμα Πλοία, υπερκαλύπτοντας τις απώλειες, που στην περίοδο 1940-44, που ανήλθαν σε

29

μάχιμες μονάδες.

Οι Σύμμαχοι, αναγνωρίζοντας τη σημαντική μαχητική ικανότητα του Πολεμικού μας Ναυτικού στον διεξαγόμενο κοινό αγώνα κατά του Άξονα, ενίσχυσαν αποτελεσματικά το Στόλο μας στη διάρκεια του Β' ΠΠ με 38 νεότευκτές αλλά και μεταχειρισμένες μάχιμες μονάδες, που ήταν όμως σε πολύ καλλίτερη κατάσταση από τις απωλεσθείσες. Οι νεκροί της περιόδου ξεπέρασαν τους 700, ενώ οι τραυματίες ήταν πολλαπλάσιοι.

Η σύνθεση του Ελληνικού Στόλου το 1940

Το μικρό Ελληνικό Στόλο, που κλήθηκε να αντιμετωπίσει τον πανίσχυρο και σύγχρονο Ιταλικό, αποτελούσαν κυρίως τα ακόλουθα **μάχιμα** Πολεμικά Πλοία:

- 1 Θωρηκτό 30 ετών, σε κακή κατάσταση, ιδίως των Λεβήτων (ΑΒΕΡΩΦ)
- 1 Θωρηκτό παρωπλισμένο (ΚΙΛΚΙΣ)
- 2 Αντιτορπιλλικά Αγγλικής κατασκευής, σύγχρονα, 2 περίπου ετών (Β.ΓΕΩΡΓΙΟΣ-Β.ΟΛΓΑ)
- 4 Αντιτορπιλλικά Ιταλικής κατασκευής, 7 περίπου ετών, αλλά με προβληματικό υλικό (ΨΑΡΑ-ΣΠΕΤΣΑΙ-ΥΔΡΑ-ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ)
- 4 Αντιτορπιλλικά Αγγλικής κατασκευής, 30 περίπου ετών (ΛΕΩΝ-ΠΑΝΘΗΡ-ΑΕΤΟΣ-ΙΕΡΑΞ)
- 6 Υποβρύχια Γαλλικής κατασκευής, εκ των οποίων τα 4 μεγαλύτερα περίπου 13 ετών (ΠΡΩΤΕΥΣ-ΓΛΑΥΚΟΣ-ΤΡΙΤΩΝ-ΝΗΡΕΥΣ) και 2 μικρότερου μεγέθους, περίπου 14 ετών (ΚΑΤΣΩΝΗΣ-ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ)
- 4 Τορπιλλοβόλα 350 τόννων, 35 ετών (ΘΥΕΛΛΑ-ΣΦΕΝΔΟΝΗ-ΝΙΚΗ-ΑΣΠΙΣ)
- 4 Τορπιλλοβόλα, 240 τόννων, 26 περίπου ετών (ΠΡΟΥΣΑ-ΠΕΡΓΑΜΟΣ-ΚΥΖΙΚΟΣ-ΚΙΟΣ)
- 5 Τορπιλλοβόλα 125 τόννων, 26 ετών (ΚΥΔΩΝΙΑΙ-ΑΙΓΛΗ-ΑΛΚΥΩΝΗ-ΑΡΕΘΟΥΣΑ-ΔΩΡΙΣ)
- 4 Ναρκαλιευτικά (ΑΛΙΑΚΜΩΝ-ΑΞΙΟΣ-ΝΕΣΤΟΣ-ΣΤΡΥΜΩΝ)

- 1 Πλωτό Συνεργείο, 20 ετών (ΗΦΑΙΣΤΟΣ)

Από την Ιταλική επίθεση μέχρι την κατάληψη της Κρήτης.

Κυρία αποστολή του Πολεμικού μας Ναυτικού στη **Μάχη της Ελλάδας** ήταν η συνοδεία νηοπομπών που μετέφεραν προσωπικό και εφόδια δια θαλάσσης προς τους μαχόμενους στα βόρεια σύνορά μας. Αυτή η αποστολή εκτελέστηκε με **απόλυτη επιτυχία και χωρίς απώλειες**, πλην αυτών που προκλήθηκαν μετά την Γερμανική επίθεση.

Από τη δεύτερη ημέρα της Ιταλικής επιθέσεως δύο Αντιτορπιλλικά μας έκαναν βομβαρδισμούς με τα πυροβόλα τους κατά εχθρικών θέσεων απέναντι από την Κέρκυρα. Αργότερα, μοίρες Αντιτορπιλλικών, έκαναν τρεις φορές επιδρομές στην Αδριατική, παρά την εκεί κοντά ισχυρότατη παρουσία του Ιταλικού Στόλου. Τα Υποβρύχιά μας είχαν αναλάβει επίσης συστηματικές και επιτυχείς προσβολές κατά εχθρικών πλοίων, που μετέφεραν εφόδια στον Ιταλικό Στρατό στην Αλβανία.

Οι μεγάλες όμως ώρες στη δράση του Στόλου μας ξετυλίχτηκαν στις πολεμικές

του αποστολές κυρίως στη Μεσόγειο, αλλά και αλλού, από το 1941 και μετά, κατά τη διάρκεια της κατοχής της Ελλάδας. Η εν λόγω δράση συνεχίστηκε ακόμη και έπειτα από την απελευθέρωση της Ελλάδας, έως τη λήξη του Πολέμου τον Αύγουστο του 1945. Την περίοδο αυτή το Ναυτικό μας είχε την κυρία Βάση του στη Μ.Α.

Πλοία του Ελληνικού Στόλου που απωλέστηκαν στις επιχειρήσεις για την άμυνα της Ελλάδας, από 28 Οκτωβρίου 1940 μέχρι 31 Μαΐου 1941.

Ο Στόλος μας πλήρωσε βαρύ τίμημα κατά την πολεμική αυτή περίοδο κατά τη Μάχη της Ελλάδας, με τις ακόλουθες απώλειες μαχίμων μονάδων του:

- 1 Θωρηκτό (ΚΙΛΚΙΣ 24/4/41)
- 4 Αντιτορπιλλικά (Β.ΓΕΩΡΓΙΟΣ 24/4/41-ΨΑΡΑ 20/4/41-ΥΔΡΑ 22/4/41-ΛΕΩΝ 15/5/41)
- 1 Υποβρύχιο (ΠΡΩΤΕΥΣ 29/12/40)
- 10 Τορπιλλοβόλα (ΚΙΟΣ 23/4/41-ΘΥΕΛΛΑ 22/4/41-ΠΡΟΥΣΑ 4/4/41-ΚΥΖΙΚΟΣ 25/4/41-ΠΕΡΓΑΜΟΣ 25/4/41-ΚΥΔΩΝΙΑΙ 26/4/41-ΔΩΡΙΣ 23/4/41-ΑΛΚΥΟΝΗ 23/4/41-ΑΙΓΛΗ 24/4/41-ΑΡΕΘΟΥΣΑ 25/4/41)

- 4 Ναρκαλιευτικά (ΑΞΙΟΣ 26/4/41-ΑΛΙΑΚΜΩΝ 21/4/41-ΝΕΣΤΟΣ 26/4/41-ΣΤΡΥΜΩΝ 24/4/41)

Σύνθεση του Ελληνικού Στόλου όταν απέπλευσε από Κρήτη για Μ.Α.

Έχοντας υποστεί ισχυρότατες Γερμανικές κυρίως αεροπορικές επιθέσεις, ο Στόλος μας είχε απομειωθεί στα ακόλουθα κυρίως Πλοία μέχρι το τέλος της Μάχης της Ελλάδας. Τα μέχρι τότε διασωθέντα Πολεμικά μας Πλοία, που ήταν κυρίως τα ακόλουθα, έπλευσαν στην Αλεξάνδρεια μετά την κατάληψη και της Κρήτης, από όπου συνέχισαν μαχόμενα μέχρι το τέλος του πολέμου:

- 1 Θωρηκτό ΑΒΕΡΩΦ
- 6 Αντιτορπιλλικά (Β.ΟΛΓΑ-ΣΠΕΤΣΑΙ-ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ-ΠΑΝΘΗΡ-ΑΕΤΟΣ-ΙΕΡΑΞ)
- 3 Τορπιλλοβόλα (ΑΣΠΙΣ-ΝΙΚΗ-ΣΦΕΝΔΟΝΗ)
- 5 Υποβρύχια (ΓΛΑΥΚΟΣ-ΤΡΙΤΩΝ-ΝΗΡΕΥΣ-ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ-ΚΑΤΣΩΝΗΣ)

- 2 Μεταγωγικά (ΜΑΡΙΤ-ΜΕΡΣΚ)
- 5 Ναρκαλιευτικά (ΣΕΒΑΣΤΗ-ΧΡΗΣΤΟΣ-ΑΓ.ΓΕΩΡΓΙΟΣ-ΘΑΛΕΙΑ-ΛΙΒΑΝΟΣ)
- 1 Πλωτό Συνεργείο (ΗΦΑΙΣΤΟΣ)
- 2 Επίτακτα (ΚΟΡΙΝΘΙΑ-ΙΩΝΙΑ)

Δράση του Πολεμικού μας Ναυτικού μας στην κατεχόμενη Ελλάδα.

Την δράση του Ναυτικού στην υποδουλωμένη Ελλάδα κάλυψε κυρίως τους ακόλουθους τομείς:

- Διαφυγή του προσωπικού του Ναυτικού στη Μ.Α.
- Διοχέτευση πληροφοριών στους Συμμάχους.
- Μέριμνα των οικογενειών του προσωπικού του Ναυτικού που υπηρετούσε στην Μ.Α.

Οικονομική και ηθική αρωγή για τις οικογένειες που ζούσαν στην Ελλάδα και για τις διαφυγές προσωπικού στη Μ.Α. δόθηκαν πρόθυμα από τον κατοχικό Πρωθυπουργό στην Ελλάδα Ιωάννη Ράλλη, ως και από τις Ελληνικές Κυβερνήσεις της Μ.Α., με αποστολή χρυσών λιρών.

Το Αγγλικό Στρατηγείο εξήρε με έγγραφό του το εξαιρετικό θάρρος και την αφοσίωση προς το καθήκον, όσων εργάστηκαν στις οργανώσεις του Ναυτικού στην Ελλάδα.

Μεμονωμένοι άνδρες και Πολεμικά Πλοία στάλθηκαν κατά καιρούς την κατεχόμενη Ελλάδα για επιχειρήσεις, συγκέντρωση πληροφοριών μεταφορά ασυρμάτων και άλλου απαραίτητου υλικού ή εκτέλεση επιδρομών.

Ανεπιτυχείς απόπειρες διαφυγής στη Μέση Ανατολή

Κατά την ταυτόχρονη Γερμανική, Ιταλική και Βουλγαρική κατοχή της Ελλάδας από το 1941 μέχρι το 1944, αναπτύχθηκαν με κύρια Βάση τη Μ.Α. σημαντικές Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΕΔ), που έφθασαν και υπερέβησαν συνολικά τους **20.000** άνδρες. Η συμβολή αυτών των ΕΕΔ στο συμμαχικό αγώνα κατά του Άξονα υπήρξε

ουσιαστική

. Η επάνδρωση των εν λόγω ΕΕΔ έγινε με

εθελοντική

κυρίως κατάταξη Ελλήνων που διέφευγαν από την σκλαβωμένη πατρίδα και από εκείνους που ζούσαν στο εξωτερικό. Όπως αναφέρει το Λεύκωμα Κ.Δοξιάδη, που κυκλοφόρησε το 1945, το σύνολο των Πολιτών που διέφυγαν από την υπόδουλη Ελλάδα προς Μ.Α. μεταξύ 1941-44, ανήλθε σε 45.000, των δε Στρατιωτικών σε 15.000. Πολλοί από αυτούς στελέχωσαν τις ΕΕΔ της Μ.Α.

Μερικοί από αυτούς που προσπάθησαν να διαφύγουν από την κατεχόμενη Ελλάδα για να συνενωθούν με τις Ελληνικές Ε.Δ. της Μ.Α., δεν στάθηκαν τυχεροί. Τους συνέλαβαν οι Αρχές κατοχής, τους φυλάκισαν τους ανέκριναν με βασανιστήρια και μερικούς θανάτωσαν. Κανένας δεν λύγισε και δεν απεκάλυψε τις επιζητούμενες πληροφορίες. Άλλοι ναυάγησαν και πνίγηκαν, ενώ μερικοί υπέστησαν πολλές περιπέτειες, μετά από τις οποίες κατόρθωσαν τελικά να φθάσουν στη Μ.Α.

Όχι ιδιαίτερα γνωστές είναι λυπηρές περιπτώσεις μονίμων στελεχών των Ενόπλων μας Δυνάμεως που προσπαθώντας να διαφύγουν από την Ελλάδα στη Μ.Α. για να πολεμήσουν με τις εκεί Ελληνικές μάχιμες μονάδες, εμποδίστηκαν από ανταρτικές ομάδες του ΕΛΑΣ, που δρούσαν στα Ελληνικά βουνά. Είναι επίσης γεγονός, ότι γονείς πολλών στελεχών του Ναυτικού μας που υπηρετούσαν κατά την κατοχή στη Μ.Α. σφαγιάστηκαν κυρίως κατά το κομμουνιστικό κίνημα του Δεκεμβρίου 1944, επειδή τα παιδιά τους υπηρετούσαν στο Πολεμικό μας Ναυτικό.....και όχι στον ΕΛΑΣ.

Το πνεύμα του '40

Σε αντίθεση προς την σημερινή εποχή, κατά την οποία υπερτονίζονται κυρίως τα δικαιώματα του Πολίτη, ενώ παρασιωπούνται συνήθως οι υποχρεώσεις του, στα χρόνια που προηγήθηκαν του '40, οι τότε πνευματικοί, πολιτικοί, στρατιωτικοί και θρησκευτικοί ταγοί, είχαν φροντίσει να προβληθούν και κατανοηθούν κυρίως οι υποχρεώσεις μας προς την Πατρίδα. Για να είμαστε όμως δίκαιοι, πρέπει να αναγνωρίσουμε, ότι την περίοδο του '40 προείχε η αίσθηση του χρέους προς την Πατρίδα όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στα στρατόπεδα των άλλων εμπολέμων. Αυτό βοήθησε στο να αναπτυχθεί μία μέχρις αυτοθυσίας συνειδητή φιλοπατρία, της οποίας συναντάμε πολλά δείγματα. Δεν είναι πρακτικώς δυνατόν να αναφερθούμε εδώ σε κάθε περίπτωση. Για να φωτίσουμε όμως το γεγονός αυτό, σταχολογούμε ακολούθως μερικές χαρακτηριστικές και εν πολλοίς άγνωστες περιπτώσεις, που τιμούν τους πρωταγωνιστές τους και επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Παναγιώ της Μαρκόπουλος

Το Αντιτορπιλικό ΑΔΡΙΑΣ προσέκρουσε σε νάρκη το 1943 σε επιχειρήσεις στο Αιγαίο, έχασε την πλώρη του και θρήνησε πολλούς νεκρούς και τραυματίες. Ακολούθως επισκευάστηκε προχειρώς από το πλήρωμά του και επανέπλευσε δι' ιδίων δυνάμεων στη βάση του στην Αλεξάνδρεια. Ο σεβαστός βετεράνος του Πολέμου του '40 και Α! Μηχανικός του ηρωικού ΑΔΡΙΑ κατά το περιστατικό αυτό, Υποπλοίαρχος τότε Κωνσταντίνος Αράρης,

αναφέρεται με τρυφερότητα στη σελίδα 172 του βιβλίου του «Αναμνήσεις από την Ειρήνη και τον Πόλεμο», για τον μεταξύ των νεκρών του πλοίου του ναυτόπαιδα μηχανικό Παναγιώτη Μαρκόπουλο.

Για ποιο λόγο ξεχώριζε ο Παναγιώτης Μαρκόπουλος; Ήταν ένα εικοσάχρονο παλικάρι, ορφανό από γονείς, που ζούσε με τη γιαγιά του στην Κωνσταντινούπολη, στην ουδέτερη και ασφαλή τότε Τουρκία. Το Ελληνόπουλο αυτό θεώρησε καθήκον του να κατεβεί στη Μέση Ανατολή και να ενταχθεί εθελοντικά στο Πολεμικό μας Ναυτικό, ώστε να αγωνισθεί για την απελευθέρωση της σκλαβωμένης του Πατρίδας. Δεν ευτύχησε να ζήσει μέχρι την απελευθέρωση της Ελλάδας και να γίνει πυγμάχος, όπως ήθελε.

Έλληνες Εφοπλιστές

Έλληνες Εφοπλιστές, που οι περισσότεροι ζούσαν στο εξωτερικό, είχαν τη δυνατότητα να αποφύγουν τα δεινά και τους κινδύνους του πολέμου του '40, αλλά δεν το έκαναν. Όπως καταγράφεται στη σ. 646-647 του βιβλίου του Αντιναυάρχου Ε. Καββαδία, Αρχηγού του Στόλου 1939-42 και Υφυπουργού Ναυτικών 1942-43 «Ο Ναυτικός Πόλεμος του 1940 όπως τον έζησα», πολλοί από αυτούς, με γνωστότερο ίσως τον Σταύρο Νιάρχο, κατέβηκαν στη Μέση Ανατολή, όταν η Πατρίδα ήταν υποδουλωμένη, και υπηρέτησαν στο Πολεμικό μας Ναυτικό μέχρι το 1945. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και οι: Μ. Λως, Μ. Λαιμός, Ν. Εμπειρικός, Π. Βεργωτής, Μ. Ευσταθίου, Π. Λιβανός, Ν. Ιγγλέσης, Εμμ. Βερνίκος, όπως και πολλοί άλλοι.

Ευγένιος Παναγόπουλος

Ένας άσημος τότε Έλληνας φοιτητής του εξωτερικού ήταν και ο Ευγένιος Παναγόπουλος, όταν η Ιταλία επιτέθηκε κατά της Ελλάδας την 28^η Οκτωβρίου 1940.

Ο νεαρός απόφοιτος μηχανολόγος του Εθνικού Μετσοβείου Πολυτεχνείου Ευγένιος Παναγόπουλος, γεννημένος και μεγαλωμένος στην Ελλάδα, από πατέρα εκπαιδευτικό, έκανε εξειδίκευση στη ναυπηγική την Αγγλία. Αμέσως παρουσιάστηκε στον Έλληνα Ναυτικό Ακόλουθο Λονδίνου (ΝΑΛ) και ζήτησε να καταταγεί στο Πολεμικό μας Ναυτικό. Ο ΝΑΛ τον ενημέρωσε ότι αυτό δεν ήταν αμέσως πρακτικώς δυνατό και θα τον ειδοποιούσε ευθύς ως συγκροτείτο Ελληνικό πλήρωμα για την επάνδρωση και παραλαβή Πολεμικού Πλοίου, από αυτά που το Βρετανικό Ναυτικό ναυπηγούσε στην Αγγλία και παρέδιδε στο δικό μας, για αξιοποίηση στα πλαίσια του κοινού συμμαχικού αγώνα.

Ο Ευγένιος Παναγόπουλος, αντί να συνεχίσει τις σπουδές του, κατατάσσεται με έγκριση του ΝΑΛ ως εθελοντής στο Βρετανικό Ναυτικό και τοποθετείται στις Δυνάμεις καταδρομών, μέχρι να κληθεί να αποτελέσει πλήρωμα Ελληνικού Πολεμικού. Το 1942 μετά πρόσκληση του ΝΑΛ, έκανε μετάταξη στο Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, ωνομάστηκε Έφεδρος Σημαιοφόρος Μηχανικός και τοποθετήθηκε στο υπό παραλαβή κατασκευαζόμενο στην Αγγλία Αντιτορπιλικό, που πήρε το όνομα ΒΠ ΠΙΝΔΟΣ. Υπηρέτησε στο Πολεμικό μας Ναυτικό μέχρι την απελευθέρωση της Ελλάδας σε διάφορα μάχιμα πλοία, που είχαν ως κύρια βάση την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και σε Μονάδες Καταδρομών, που έδρασαν για την απελευθέρωση των Ελληνικών νησιών του Αιγαίου. Αποστρατεύτηκε ως έφεδρος Υποπλοίαρχος Μηχανικός στο τέλος του 1944 και επειδή ο πόλεμος εκτός Ελλάδας συνεχιζόταν, κατατάγηκε στο Αμερικανικό Πολεμικό Ναυτικό. Μετά το πέρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εγκαταστάθηκε στις ΗΠΑ και διακρίθηκε στο χώρο της Εμπορικής

Ναυτιλίας. Πέθανε το 1995 στο εξωτερικό.

Την αγάπη προς την Πατρίδα την διατήρησε άσβεστη όλη του τη ζωή και την έδειξε πολλές φορές έμπρακτα και με διάφορες δωρεές. Ανήγειρε με έξοδά του και πρόσφερε στο κράτος το κτίριο του Μουσείου των Πλαταιέων στον Μαραθώνα και συνεισέφερε για την προστασία των αρχαιοτήτων της περιοχής. Προσέφερε επίσης για την προστασία του απολιθωμένου δάσους της Λέσβου και του ιστορικού Τουρκικού Νεκροταφείου της Χίου, όπου έχουν ταφεί οι νεκροί του δαυλού του Κανάρη. Ανέλαβε τα έξοδα κατασκευής ονομαστικών πλακών των θυμάτων της σφαγής των Καλαβρύτων κατά τη Γερμανική κατοχή. Τη μεγαλύτερη δωρεά του έκανε μετά τα γεγονότα της Κύπρου του 1974, σχεδιάζοντας, ναυπηγώντας με προσωπική του επίβλεψη και προσφέροντας στο Πολεμικό μας Ναυτικό τρία πάνοπλα πρωτοποριακά μικρά ταχέα σκάφη, συνολικής δαπάνης 3 περίπου εκατομμυρίων αμερικανικών δολλαρίων.

Γιάννης Τσουδερός.

Ένας άλλος σπουδαστής του εξωτερικού, κατά τη διάρκεια της κατοχής της Ελλάδας 1941-44, ήταν και ο Γιάννης Τσουδερός. Αυτός διέφερε από όλους τους άλλους φοιτητές του εξωτερικού, κατά το ότι πατέρας του ήταν ο Εμμανουήλ Τσουδερός, Πρωθυπουργός τότε της εξόριστης Ελληνικής Κυβερνήσεως.

Όπως μας πληροφορεί σε άρθρο του στο περιοδικό Πολιτικά Θέματα στο τεύχος της

28-3-97 ο Πρόεδρος της Εταιρείας Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας κ. Γεράσιμος Αποστολάτος, ο εικοσάχρονος περίπου τότε Γιάννης Τσουδερός, έχοντας ακολουθήσει τον Πρωθυπουργό πατέρα του το 1941 στην εξορία, σπούδαζε κατά την κατοχή της Ελλάδας σε Πανεπιστήμιο των ΗΠΑ κοινωνιολογία και οικονομικά.

Ως ένας από τους Έλληνες φοιτητές στην Αμερική την περίοδο εκείνη, μπορούσε κάλλιστα να παραμείνει στην ασφάλεια της χώρας που τον φιλοξενούσε. Υπό τις περιστάσεις όμως, θεώρησε υποχρέωσή του να διακόψει τις σπουδές του και να επιστέψει στα Ελληνικά βουνά, για να πολεμήσει τους κατακτητές της Πατρίδας του. Η μετακίνησή του όμως δεν εγκρίθηκε από τις συμμαχικές Αρχές, για να αποφευχθούν τυχόν πολιτικές εμπλοκές. Αυτό το εμπόδιο δεν αποθάρρυνε τον νεαρό φοιτητή. Πήρε το ψευδώνυμο Γιάννης Γιαννακόπουλος και μπήκε σε Ελληνο-Αμερικανική Ομάδα δολιοφθορέων, που ήλθε και έδρασε στην κατεχόμενη Ελλάδα το 1944. Ο Γιάννης Τσουδερός τραυματίστηκε σοβαρά σε δράση κατά των Γερμανών στην Ήπειρο. Μετά την αποθεραπεία του επέστρεψε στην Ομάδα του και συνέχισε τη δράση του μέχρι την απελευθέρωση της Πατρίδας μας. Έως το θάνατό του το 1997, ο Γιάννης Τσουδερός διατηρώντας τη σεμνότητά του απέφευγε κάθε αναφορά στην εθελοντική αντιστασιακή του δράση.

Δράση του Ελληνικού Στόλου 1941-45, με κύρια Βάση τη Μέση Ανατολή

Κυρία αποστολή του Στόλου μας απετέλεσε η συνοδεία και προστασία από εχθρικές επιθέσεις νηοπομπών συμμαχικών Εμπορικών Πλοίων στη Μεσόγειο, που διακινούσαν πολύτιμο πολεμικό και άλλο υλικό. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι το **1943** επί **41** Πολεμικών Πλοίων που εκτελούσαν συνοδείες, τα 27 ήταν Αγγλικά, τα

11 Ελληνικά

και μόνο 3 Γαλλικά. Ελληνικά Πολεμικά έδρασαν επίσης στον Ατλαντικό, από Αγγλία μέχρι Cape Town και από Gibraltar μέχρι Azores.

Αθροίζοντας τις αποστάσεις που κάλυψε σε επιχειρήσεις κατά την περίοδο αυτή καθ' ένα από τα Πλοία του Στόλου μας, βρίσκουμε ότι όλα μαζί διέτρεξαν περί τα 2 εκατομμύρια ναυτικά μίλια και ήταν συνολικά 185.000 περίπου ώρες εν πλω. Κατά μέσο όρο δηλαδή, κάθε Πλοίο διήνυσε αυτό το χρονικό διάστημα περί τα 20.000 ναυτικά μίλια, ήτοι έκανε περί το 80% του περιπλου της γης υπό πολεμικές συνθήκες.

Σημαντική ήταν επίσης η συμμετοχή του Ελληνικού Στόλου στη μεγάλη και επιτυχημένη συμμαχική απόβαση στην Σικελία, που άρχισε στις 10 Ιουλίου 1943 και ωδήγησε λίγο αργότερα στη συνθηκολόγηση της Ιταλίας στις 8 Σεπτεμβρίου 1943. Σ' αυτή έλαβαν μέρος τα Αντιτορπιλλικά Β.ΟΛΓΑ-ΠΙΝΔΟΣ-ΚΑΝΑΡΗΣ-ΜΙΑΟΥΛΗΣ-ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ-ΑΔΡΙΑΣ και τα γηραιά Τορπιλλοβόλα ΝΙΚΗ-ΑΣΠΙΣ. Ο Ιταλικός Στόλος, **που ήταν ο μεγαλύτερος της Μεσογείου, παραδόθηκε στο Συμμαχικό στην Αλεξάνδρεια στις 16 Σεπτεμβρίου 1943 παρουσία και του Έλληνα Αρχηγού Στόλου, που επέβαινε στο Ναρκαλιευτικό ΚΑΡΤΕΡΙΑ.**

Ελληνικά Πολεμικά έλαβαν επίσης μέρος στη συμμαχική αποβατική ενέργεια στο Άνζιο της Ιταλίας την 21 Ιανουαρίου 1944. Σ' αυτήν συμμετείχαν τα Αντιτορπιλλικά ΚΡΗΤΗ-ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ και τα Αρματαγωγά ΣΑΜΟΣ-ΛΗΜΝΟΣ-ΧΙΟΣ.

Στη μεγάλη συμμαχική απόβαση στη Νορμανδία στις 2 Ιουνίου 1944, που ήταν όχι μόνο η μεγαλύτερη επιχείρηση του Β Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά η πιο μεγάλη συνδυασμένη στρατιωτική επιχείρηση όλων των εποχών, ο Ελληνικός Στόλος, παρά το μεγάλο κίνημα του ΚΚΕ στο Ναυτικό κατά τον Απρίλιο του ίδιου έτους, έλαβε μέρος με τις Κορβέτες ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ-ΤΟΜΠΑΖΗΣ.

Πολεμικά Πλοία που προστέθηκαν στη δύναμη του Ελληνικού Στόλου, όταν επιχειρούσε στο πλευρό των Συμμάχων, με βάση τη Μ.Α. το 1941-44

Οι Σύμμαχοι, αναγνωρίζοντας τη σημαντική μαχητική ικανότητα του Πολεμικού μας Ναυτικού και την ουσιαστική συμβολή του στον διεξαγόμενο κοινό αγώνα κατά του Άξονα, ενίσχυσαν αποτελεσματικά το Στόλο μας με νέες αλλά και με μεταχειρισμένες μονάδες, που ήταν όμως σε πολύ καλλίτερη κατάσταση από τις προϋπάρχουσες στο Ναυτικό μας.

Κατά το 1942-43 παρελήφθησαν από την Αγγλία τα ακόλουθα νεοναυπηγημένα Αγγλικής κατασκευής Πλοία:

- 6 Αντιτορπιλλικά (ΠΙΝΔΟΣ-ΑΔΡΙΑΣ-ΜΙΑΟΥΛΗΣ-ΚΑΝΑΡΗΣ-ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ-ΚΡΗΤΗ) και
- 4 Κορβέτες (ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ-ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ-ΤΟΜΠΑΖΗΣ-ΚΡΙΕΖΗΣ)

Κατά το 1942-43 από τις ΗΠΑ παρελήφθησαν τα ακόλουθα παλαιά Πλοία:

- **1** καταδιωκτικό Υποβρυχίων (Β. ΓΕΩΡΓΙΟΣ II),
- **4** Αρματαγωγά (ΛΕΣΒΟΣ-ΣΑΜΟΣ-ΛΗΜΝΟΣ-ΧΙΟΣ)
- **13** Ναρκαλιευτικά
(ΠΑΡΑΛΟΣ-ΣΑΛΑΜΙΝΑ-ΚΑΡΤΕΡΙΑ-ΑΦΡΟΕΣΣΑ-ΑΛΦΕΙΟΣ-ΠΗΝΕΙΟΣ-ΑΧΕΛΩΟΣ-ΕΥΡΩΤΑΣ-ΣΠΕΡΧΕΙΟΣ-ΚΑΣΣΟΣ-ΚΩΣ-ΛΕΡΟΣ-ΠΑΤΜΟΣ)
- **4** μικρά πλωτά μέσα

Κατά το 1943-44 από την Αγγλία παρελήφθησαν:

- **2** Αγγλικά Αντιτορπιλλικά, καινούργια (ΑΙΓΑΙΟΝ-ΑΣΤΙΞ)
- **2** Αγγλικά Αντιτορπιλλικά παλαιά (ΣΑΛΑΜΙΣ-ΝΑΥΑΡΙΝΟΝ)
- **1** Υποβρύχιο Αγγλικό, καινούργιο (ΠΙΠΙΝΟΣ)

- **1** Ιταλικό Υποβρύχιο παλαιό, λεία πολέμου (ΜΑΤΡΩΖΟΣ)

Πλοία του Ελληνικού Στόλου που απωλέστηκαν κατά τις επιχειρήσεις 1941-44

- **2** Αντιτορπιλλικά (Β.ΟΛΓΑ 26/9/43-ΑΔΡΙΑΣ 22/10/43, βλέπε κατωτέρω)
- **3** Υποβρύχια (ΓΛΑΥΚΟΣ 12/5/42-ΤΡΙΤΩΝ 16/11/42-ΚΑΤΣΩΝΗΣ 14/9/43)
- **2** Ναρκαλιευτικά (ΚΩΣ-ΚΑΣΟΣ)

Σημειώνεται ότι το Αντιτορπιλλικό ΑΔΡΙΑΣ επιχειρώντας στη θαλάσσια περιοχή πλησίον της Καλύμνου μαζί με άλλα συμμαχικά πλοία, προσέκρουσε σε νάρκη την 22/10/43, έχασε την πλώρη του, αλλά δεν βυθίστηκε. Το πλήρωμα διέσωσε το πλοίο, το οποίο μετά από πρόχειρες επισκευές κατήυθνε με τις μηχανές του στην Αλεξάνδρεια, όπου κατέπλευσε την ημέρα εορτασμού του Αγίου Νικολάου στις 6/12/43, υπό τις επευφημίες όλων των εκεί ορμούντων Συμμαχικών Πλοίων

Σύνθεση του Ελληνικού Στόλου κατά τον επανάπλου του στην Πατρίδα με την απελευθέρωση της Ελλάδας τον Οκτώ βριο του 1944.

Στις 17 Οκτωβρίου του 1944 η εξόριστη Ελληνική Κυβέρνηση επανέπλευσε στον Πειραιά, επιβαίνοντας του Θωρηκτού ΑΒΕΡΩΦ. Ο Ελληνικός Στόλος, μεγαλύτερος και κραταιότερος από ήταν όταν μετά την κατάληψη της Χώρας συνέχισε τον πόλεμο στο πλευρό των Συμμάχων. Το Στόλο κατά την απελευθέρωση αποτελούσαν τα ακόλουθα κυρίως Πλοία:

- **1** Θωρηκτό (ΑΒΕΡΩΦ)

- **15** Αντιτορπιλλικά
(ΠΙΝΔΟΣ-ΑΔΡΙΑΣ-ΜΙΑΟΥΛΗΣ-ΚΑΝΑΡΗΣ-ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ-ΚΡΗΤΗ-ΣΠΕΤΣΑΙ-ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗ
Σ-ΣΑΛΑΜΙΣ-ΝΑΥΑΡΙΝΟΝ-ΑΙΓΑΙΟΝ-ΑΣΤΙΓΞ-ΑΕΤΟΣ-ΙΕΡΑΞ-ΠΑΝΘΗΡ)

- **5** Υποβρύχια (ΠΙΠΙΝΟΣ-ΜΑΤΡΩΖΟΣ-ΝΗΡΕΥΣ-ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ-ΔΕΛΦΙΝ)

- **4** Κορβέττες (ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ-ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ-ΚΡΙΕΖΗΣ-ΤΟΜΑΖΗΣ)

- **1** καταδιωκτικό Υποβρυχίων (Β. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΙ),

- **4** Αρματαγωγά (ΛΕΣΒΟΣ-ΣΑΜΟΣ-ΛΗΜΝΟΣ-ΧΙΟΣ)

- **13** Ναρκαλιευτικά
(ΠΑΡΑΛΟΣ-ΣΑΛΑΜΙΝΑ-ΚΑΡΤΕΡΙΑ-ΑΦΡΟΕΣΣΑ-ΑΛΦΕΙΟΣ-ΘΑΣΟΣ-ΑΧΕΛΩΟΣ-ΕΥΡΩΤΑΣ-ΤΑΥ

ΡΟΣ-ΛΕΡΟΣ-ΠΑΤΜΟΣ-ΚΑΣΟΣ-ΚΩΣ)

- 1 Πλωτό Συνεργείο (ΗΦΑΙΣΤΟΣ)

Στάση των πληρωμάτων των Πλοίων του Ελληνικού Στόλου στο εξωτερικό

Από την Ιταλική επίθεση της 28 Οκτωβρίου 1940, μέχρι και το τέλος της Μάχης της Κρήτης 31 Μαΐου 1941, που ολοκληρώθηκε η κατάληψή της Πατρίδας μας, επιδείχτηκε μοναδική λαϊκή σύμπνοια, που είχε τότε εμφυσηθεί από την Ηγεσία. Οι διχόνοιες και αλληλοσπαραγμοί, που ακόμη πληρώνουμε, επαναλήφθηκαν αμέσως μετά.

Κατά το δικτατορικό καθεστώς της περιόδου 1936-40 δεν λειτουργούσαν πολιτικά κόμματα και συνεπώς δεν συμμετείχαν στελέχη τους στη νομή της εξουσίας. Μετά την κατάληψη της Χώρας έγιναν προσπάθειες από μερικές πολιτικές δυνάμεις και άτομα, να ανακτήσουν το χαμένο έδαφος και να δημιουργήσουν τις προϋπόθεσης για να κερδίσουν τον έλεγχο της διακυβερνήσεώς της, όταν θα έφθανε η απελευθέρωση. Το Κομμουνιστικό Κόμμα, αν και μικρό, ανέπτυξε την πλέον επιτυχημένη και μαχητική δράση στην προσπάθειά του για την κατάκτηση αυτού του σκοπού. Από την αρχή σχεδόν της εχθρικής κατοχής το ΚΚΕ δημιούργησε το ΕΑΜ, στο οποίο επεδίωξε να ενταχθούν όλοι όσοι είχαν τη θέληση, ασχέτως κομματικών προσανατολισμών, να αγωνισθούν μέσα στην υποδουλωμένη Ελλάδα, για την αποτίναξη του ζυγού. Το ΕΑΜ δημιούργησε τον ΕΛΑΣ, ως δυναμική στρατιωτική οργάνωση στα Ελληνικά βουνά, που του επέτρεπε την δια των

όπλων επιβολή του.

Παράλληλα το ΚΚΕ επέτυχε να επεκτείνει την επιρροή του και στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις που δρούσαν από τη Μ.Α, υπό την Ελληνική Κυβέρνηση που είχε καταφύγει εκεί μετά την κατάκτηση της Χώρας μας. Αποτέλεσμα των ενεργειών του ΚΚΕ ήταν να ξεσπάσουν στάσεις και κινήματα ανάμεσα στις μαχόμενες στο πλευρό των Συμμάχων Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις στο εξωτερικό. Η πρώτη στάση εκδηλώθηκε κατά τη συμμετοχή στις 1^{ης} Ελληνικής Ταξιαρχίας στη νικηφόρα Μάχη του Ελ Αλαμείν περί τα τέλη του 1942. Ακολούθησαν και άλλα ανάλογα περιστατικά, μέχρι που στις αρχές του 1944 ξέσπασαν στις Ελληνικές Δυνάμεις Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας που δρούσαν στη Μ.Α. στα πλαίσια του κοινού συμμαχικού αγώνα κατά του Άξονος, οργανωμένα από το ΚΚΕ εκτεταμένα κινήματα.

Στα κείμενα του αιμνήστου Γεωργίου Παπανδρέου, Τόμος Β, που έχει δημοσιεύσει ο Εκδοτικός Οίκος Μπίρη το 1964, διαβάζουμε μεταξύ άλλων:

· Σ.16: “Μετά την επίθεση και κατοχή της Ελλάδος υπό της Γερμανίας, το ΚΚΕ εξεδήλωσεν αμέριστον συμπάθειαν υπέρ των Γερμανών. Είχε πιστεύσει ότι ο σύμφωνον Ρωσίας-Γερμανίας ήτο πραγματικόν και διαρκές.”

· Σ.24: “Το ΚΚΕ, ως ηγετική δύναμη του ΕΑΜ και ΕΛΑΣ, πλάϊ στους εθνικούς τίτλους του για τον απελευθερωτικό αγώνα, βαρύνεται, δυστυχώς και με ευθύνες εμφυλίου πολέμου.”

Στο βιβλίο του "Τα χρόνια του Μεγάλου Πολέμου 1939-44" ο συνετός πολιτικός

Παναγιώτης Κανελλόπουλος υποσημειώνει μεταξύ άλλων στις σελίδες 63-64:

"Επηρεασμένος ακόμη από τον δημοκρατικόν αγώνα πού είχα διεξαγάγει κατά τό έτος 1935, καθώς και από την τετραετή επί δικτατορίας εξορίαν μου, είχα εκδηλώσει ... υπερβολικήν εμπιστοσύνην πρός τούς δημοκρατικούς Αξιωματικούς τού Κινήματος τού '35. Ορισμένοι εξ αυτών απεδείχθησαν άξιοι τής εμπιστοσύνης αυτής. Δέν εσκέπτοντο παρ ά μόνον τό πολεμικόν καθήκον των. Πολλοί όμως απότακτοι τού 1935 συνηργάσθησαν μέ τούς κομμουνιστάς, τόσο κατά τό πρώτον μικρό κίνημα της Μ.Α. τό οποίον μέ υπεχρέωσε νά παραιτηθώ τόν Μάρτιον τού 1943, όσο και κατά τό μέγα κίνημα τού Απριλίου τού 1944, τό οποίον αντιμετώπισαν αποφασιστικώς και γενναιότατα οι αείμνηστοι Σοφοκλής Βενιζέλος και Ναύαρχος Π. Βούλγαρης, αφού είχαν και αυτοί υποπέσει προηγουμένως - μετ' εμέ και παρά τό ιδικόν μου προηγούμενον πάθημα, τό οποίον δέν εξήγησαν ορθώς - εις τό λάθος νά εμπιστευθούν Διοικήσεις εις παλαιούς φίλους των, αποτάκτους τού '35, εξ ών ορισμένοι απεδείχθησαν ανάξιοι εμπιστοσύνης."

Όλες αυτές οι στάσεις και τα αιματηρά κινήματα του ΚΚΕ που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του πολέμου **ενώ πιον του κοινού εχθρού**, έστρεψαν τους Έλληνες εναντίον αλλήλων, εξασθενίζοντας τη συμμαχική προσπάθεια για τη καταβολή του Άξονα. Μπορεί οι στάσεις και τα κινήματα να μην επεκράτησαν, αλλά το τίμημα πληρώθηκε και πληρώνεται ακριβά. Η αίγλη του Έλληνα πολεμιστή, που κερδήθηκε με αίμα και πολλές άλλες θυσίες κατά την περίοδο 1940-45, ξέφτισε. Μετά το κίνημα στο Ναυτικό τον Απρίλιο του 1944 στο εξωτερικό, τα περισσότερα πολεμικά μας Πλοία αποσύρθηκαν από τις επιχειρήσεις για σημαντικό χρονικό διάστημα και καθυστέρησε η εν εξελίξει παραλαβή νέων Πλοίων. Ήταν εν τούτοις αξιοσημείωση η μεγάλη προσπάθεια του Ναυτικού μας, που πέτυχε να ανακάμψει από αυτή την περιπέτεια με τις ελάχιστες δυνατές επιπτώσεις και να συνεχίσει ακάματο την πολεμική του προσπάθεια κατά του Άξονα, μέχρι την τελική συμμαχική Νίκη τον Αύγουστο του 1945.

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΜΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟ

Η συνολική χωρητικότητα των πλοίων του Ελληνικού Εμπορικού Ναυτικού (ΕΕΝ) κατά την έναρξη του Β' ΠΠ ήταν περί το **2,6%** εκείνης της παγκόσμιας. Το ΕΕΝ διέθετε περί τα 600 ωκεανοπόρα ατμοκίνητα πλοία και περί τα 700 πετρελαιοκίνητα καΐκια. Από τα ατμοκίνητα πλοία του ΕΕΝ, τα 90% περίπου ήταν φορτηγά. **Η ολική χωρητικότητα των πλοίων του ΕΕΝ ήταν τότε μεγαλύτερη των αντιστοίχων εμπορικών ναυτικών της Σουηδίας, Σοβιετικής Ενώσεως, Καναδά, Δανίας και Ισπανίας.**

Η Μ. Βρετανία, παρά το ότι το 1939 διέθετε το 26.11% της παγκόσμιας χωρητικότητας, είχε ανάγκη κάθε διαθέσιμου πρόσθετου εμπορικού πλοίου, προκειμένου να καλύψει τις αυξημένες λόγω του πολέμου μεταφορικές ανάγκες όχι μόνο της μητροπολιτικής Αγγλίας, αλλά και τις πρόσθετες σε παγκόσμια κλίμακα. Περί τα μέσα του 1940 το Βρετανικό Βασιλικό Ναυτικό διέθετε καύσιμα για 2 μόνο μήνες. Περί τον Σεπτέμβριο του 1941 είχαν απολεσθεί γύρω στα **25%** των Βρετανικών Εμπορικών πλοίων. Το ΕΕΝ, με πολιτική απόφαση της Ελληνικής Κυβερνήσεως και τη συνεργασία Εφοπλιστών και Πληρωμάτων, ήρθε αρωγό στη κάλυψη των εν λόγω αναγκών, **αμέσως από την έναρξη του Β' ΠΠ**

Τα περισσότερα των πλοίων του ΕΕΝ ήταν καρβουνοκίνητα. Οι συνθήκες διαβιώσεως των πληρωμάτων του ΕΕΝ ήταν πολύ σκληρές έως άθλιες. Ναυτιλιακά βοηθήματα ήταν υποτυπώδη, περιοριζόμενα στην απλή μαγνητική πυξίδα και τις οπτικές παρατηρήσεις των ακτών την ημέρα και των άστρων τη νύκτα. Πολλοί Φάροι δεν λειτουργούσαν λόγω του πολέμου.

Τα αργοκίνητα πλοία του ΕΕΝ ήταν εύκολοι στόχοι των Γερμανικών Υποβρυχίων και των πολεμικών επιφανείας. Οι Διεθνείς Κανόνες δεν ετηρούντο συνήθως, κάτι που απέβαινε εις βάρος της ζωής των πληρωμάτων. Σύμφωνα με αυτούς τους Κανόνες τα φορτία πλοίων ουδετέρων κρατών έπρεπε να ελέγχονται και εάν διεπιστώνετο ότι μετέφεραν υλικά για πολεμικές ανάγκες, επετρέπετο να βυθιστούν, αφού προηγουμένως απεβιβάζετο το πλήρωμά τους. Εν τούτοις πολλές φορές όχι μόνο торπιλλίστηκαν και βυθίστηκαν εμπορικά πλοία μόλις έγιναν αντιληπτά, αλλά και όσοι από τα πληρώματά τους προσπάθησαν να διαφύγουν, πολυβολήθηκαν και εξοντώθηκαν, για να μην υπάρξουν ίχνη.

Επισημαίνεται ότι διαταγές προς τα Γερμανικά Υποβρύχια, που εκδόθηκαν ήδη από τον **πρώτο μήνα του Β' ΠΠ την 30-9-39**

, περιείχαν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«...επειδή οι Έλληνες έχουν πωλήσει και μισθώσει πολυάριθμα (εμπορικά) πλοία στους Άγγλους, τα Ελληνικά πλοία πρέπει να θεωρούνται ως εχθρικά Κατά τις επιθέσεις τα Υποβρύχια να παραμένουν αθέατα»

Κατά τον Β' ΠΠ από το σύνολο των **500** περίπου ωκεανοπόρων φορτηγών ατμοπλοίων του ΕΕΝ βυθίστηκαν από πολεμικές ενέργειες περί τα

211

. Επιπροσθέτως

107

φορτηγά μας απωλέσθηκαν από άλλες αιτίες. Επίσης από τα

55

επιβατηγά πλοία, βυθίστηκαν τα

52

. Ακόμη από τα

700

καΐκια χάθηκαν περί τα

500

. Οι μεγαλύτερες απώλειες σημειώθηκαν στον Ατλαντικό κατά το έτος 1941. Μέχρι τότε

πολλά βραδυκίνητα φορτηγά πλοία διέσχιζαν τον ωκεανό μόνα, ενώ οι νηοπομπές προσέφεραν περιορισμένη προστασία. Μετέπειτα οι ετήσιες απώλειες συμμαχικών πλοίων έβαιναν μειούμενες, με την ενίσχυση της παρεχομένης καλύψεως από πολεμικά πλοία και αεροπλάνα.

Οι απώλειες του ΕΕΝ πρέπει να συγκριθούν με εκείνες του συνόλου των απωλειών των συμμαχικών εμπορικών πλοίων διαρκούντος του Β' ΠΠ. Κατά τα Βρετανικά στοιχεία, που αποκαλύφθηκαν μετά τον πόλεμο, οι Σύμμαχοι έχασαν συνολικά περί τα **2.600** εμπορικά πλοία, τα 95% των οποίων στον Ατλαντικό.

Κατά συνέπεια

οι απώλειες του ΕΕΝ σε φορτηγά και επιβατηγά, ανήλθαν στο 14% του συνολικού αριθμού των βυθισθέντων συμμαχικών εμπορικών πλοίων κατά τον Β' ΠΠ.

Τα κυριότερα όπλα που χρησιμοποιήθηκαν κατά πλοίων περιελάμβαναν τορπίλλες και νάρκες. Το σύνολο των ναρκών που ποντίστηκαν κατά τον Β' ΠΠ υπολογίσθηκαν σε **άνω των 700.000**

. Από αυτές περί το **70%**

ποντίστηκαν από Αγγλία και Γερμανία. Οι νάρκες, μέχρι να εξουδετερωθούν μετά την λήξη του Β' ΠΠ, εξακολούθησαν να βυθίζουν πλοία για μεγάλο ακόμη διάστημα.

Κατά τη διάρκεια των Ιταλικών επιθέσεων κατά της Ελλάδας, πλοία του ΕΕΝ, υπό την προστασία του Πολεμικού μας Ναυτικού μετέφεραν **ασφαλώς** περί το **80%** του πολεμικού υλικού και των στρατευμάτων

σε λιμένες πλησίον του μετώπου, χρησιμοποιώντας περί τα 140 φορτηγά, 47 επιβατηγά και 56 ρυμουλκά.

Δεν είναι εφικτό στη συνοπτική αυτή περιγραφή να μνημονευτούν όλα τα δράματα και τα επιτεύγματα του ΕΝΝ κατά τον Β' ΠΠ. Γι' αυτό γίνεται ενδεικτικά μνεία σε δύο ιδιαίτερα σημαντικά περιστατικά. Το πρώτο αφορά το πλοίο «ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΚΟΥΛΟΥΚΟΥΝΤΗΣ», το οποίο υπό την πλοιαρχία του Κωνσταντίνου Πανώργιου, επέτυχε παρά τους κινδύνους και τις δυσκολίες, να εισέλθει την 2-2-43 στο λιμένα της Λιβύης και να εκφορτώσει πολύτιμο καύσιμα για το 8^ο

Βρετανικό Στράτευμα που πολεμούσε στη Βόρεια Αφρική.

Ο Βρετανός Πρωθυπουργός

Winston

Churchill

επισκέφτηκε το πλοίο στις 4-2-43 και το συνεχάρη προσωπικά

. Το δεύτερο αφορά σε παρόμοιο εγχείρημα. Το φορτηγό «ΕΛΠΙΣ», υπό την πλοιαρχία του Νικολάου Κουβαλιά, πλησίασε υπό σφοδρότατο βομβαρδισμό την Λιβύη και εκφόρτωσε καύσιμα για τα Βρετανικά στρατεύματα,

επισύροντας τις επιδοκμασίες του Βασιλιά της Αγγλίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η συνοπτική αυτή παρουσίαση δεν είχε σκοπό και δυνατότητα να αναφερθεί σε κάθε ένα από τη πληθώρα των σημαντικών επί μέρους στοιχείων, που όλα μαζί συνιστούν τη μεγαλειώδη δράση του Πολεμικού και Εμπορικού μας Ναυτικού κατά τον Β' ΠΠ. Η προσπάθεια του σύντομου ιστορικού αυτού σημειώματος κατέτεινε στο να θιγούν τα πλέον χαρακτηριστικά γεγονότα, που ελπίζεται ότι αποδίδουν τη γενική εικόνα μιάς μοναδικής σε προσφορά περιόδου της σύγχρονης πολεμικής μας Ιστορίας, για την υπεράσπιση της τιμής και ελευθερίας της Πατρίδας και των παγκοσμίων ιδανικών.